

Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezinin Stratejik Hedefleri ve Yeni Yönelimleri

Strategic Goals and New Directions of the Measurement, Selection and Placement Center of Turkey

Mahmut ÖZER

ÖZ

Başlangıçta sadece yükseköğretim kurumlarına giriş için merkezi sınav ve yerleştirme yapmak üzere kurulmuş olan Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi, yaptığı sınav sayısını yıllar içerisinde ülkenin taleplerine göre sürekli artırmıştır. Böylece, yükseköğretime giriş sınavının yanında yabancı dil seviyesini tespiti yönelik sınavlar ile kamu kurum ve kuruluşlarına personel seçimi için kullanılmak üzere çok farklı alanlarda sınav yapan bir merkez haline dönüşmüştür. Bu kurum, söz konusu sınavları yapıp değerlendirmenin yanında sonuçlara göre adayların yerleştirme işlemlerini de yapmaktadır. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılan sınavlara hemen her yıl toplamda yaklaşık 10 milyon aday katılmaktadır. Dünyada yaptığı sınav çeşitliliği, sınavlara katılan aday sayısı ve aynı zamanda yerleştirme yapması bakımından benzeri bir sınav merkezi bulunmamaktadır. Bu çalışmada 44 yıldır artan sorumluluklarını başarılı bir şekilde yerine getiren Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nin geleceğe yönelik yeni hedefleri, stratejik tercihleri ve yeni yönelimleri ele alınmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi, Stratejik hedefler, Yeni yönelimler, Türkiye

ABSTRACT

The Measurement, Selection and Placement Center of Turkey, which was initially established to conduct central examination and placement for the entry to only higher education institutions, has increased the number of exams it conducts in line with the demands in the country within the years. Thus, besides the entrance examination for higher education, it has become an examination center for examining the foreign language level and an examination center in various fields to be used for personnel selection to public institutions and organizations. This institution makes the examinations and evaluates the candidates according to the results. Approximately 10 million candidates participate in the exams conducted by the Measurement, Selection and Placement Center almost every year. There is no other examination center in the World in terms of the variety of the exams it conducts, the number of candidates participating in the examinations, and in terms of the center's duty of placement as well. This study deals with the new goals, strategic preferences and new directions for the future of the Measurement, Selection and Placement Center, which successfully fulfills its increasing responsibilities over the past 44 years.

Keywords: Measurement, Selection and Placement Center, Strategic goals, New directions, Turkey

Özer M. (2018). Ölçme, seçme ve yerleştirme merkezinin stratejik hedefleri ve yeni yönelimleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 8(2), 221-226. <https://doi.org/10.5961/jhes.2018.264>

Mahmut ÖZER (✉)

ORCID ID: 0000-0001-8722-8670

Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanı, Ankara, Türkiye

President of Measurement, Selection and Placement Center, Ankara, Turkey

mahmutozer2002@yahoo.com

Geliş Tarihi/Received : 02.06.2018

Kabul Tarihi/Accepted : 11.07.2018

GİRİŞ

Kuruluşu 1970'li yıllara uzanan Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM), yıllar içerisinde hem yapısı ve konumunda hem de mevzuatında değişikliklerle günümüze gelmiştir. 19 Kasım 1974 tarihinde Üniversitelerarası Kurul tarafından Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÜSYM) kurulmuştur. ÜSYM, 1981 yılına kadar faaliyetlerini yürütmüştür. 1981 yılında 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile bu yapı Yükseköğretim Kurulu (YÖK)'na bağlanmış ve Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi adını almıştır. Kurum, 3 Mart 2011 tarihinde yayımlanan 6114 sayılı Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun ile YÖK'den ayrılarak idari ve mali özerkliğe sahip özel bütçeli bir kamu kurumu yapısına dönüşmüş ve Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi adını almıştır.

ÖSYM, ülkemizde ölçme, seçme ve yerleştirme yapan köklü bir kurum olup yıllar içerisinde yapmış olduğu sınavların hem çeşitliliği hem de kapasitesi artmıştır. Yılda yaklaşık 10 milyon aday ÖSYM tarafından yapılan sınavlara katılmaktadır. İki yılda bir yapılan KPSS sınavlarının gerçekleştirildiği yıllarda sınavlara giren toplam aday sayısı daha da artmaktadır. Yapılan sınavlarda her yıl yaklaşık bir milyonun üzerinde sınav görevlisi görev almaktadır. ÖSYM hizmet vermeye başladığı 1974 yılından günümüze kadar yaklaşık 150 milyon adaya hizmet vermiştir. ÖSYM son yıllarda e-sınav (elektronik sınav) hizmeti vermeye de başlamış olup İstanbul, Ankara ve İzmir'deki e-sınav merkezlerinde bu hizmeti sürdürmektedir. E-sınav merkezlerinde de yılda yaklaşık 25 bin aday sınavla katılmaktadır.

Başlangıçta sadece yükseköğretim kurumlarına giriş amacıyla ölçme, seçme ve yerleştirme yapmak üzere kurulan ÖSYM; yıllar içerisinde sınav hizmeti portföyüne YDS, DGS, ALES, TUS, DUS, EUS, YDUS, KPSS, EKPSS ve İSG gibi çok farklı sınavları dâhil etmiştir. Sınav hizmeti bununla kalmamış yine diğer kurumların talepleri doğrultusunda Millî Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sayıştay ve Diyanet İşleri Başkanlığına da sınav hizmeti verir duruma gelmiştir. ÖSYM sınav uygulamanın yanında, sınav sonrası seçme ve yerleştirme hizmeti de sunmaktadır. Kurumlardan gelen yeni talepler ÖSYM'nin sınav yükünün daha da artabileceğini göstermektedir.

Her bir sınav çeşidi için sınav sorularının hazırlanması, basım aşaması, sınav evraklarının tüm ülke sathındaki sınav binalarına nakli, adayların ve sınav görevlilerinin sınav binalarına atanmaları, sınavın güvenli bir şekilde yapılması, sınav evrakının toplanıp değerlendirilmesi ve sonuçların açıklanması çok büyük emek gerektiren çok paydaşlı bir süreç olup, en ufak bir hatayı tolere etmemektedir. Yıllık sınav takviminin yoğunluğu göz önüne alındığında yılın her günü çalışan ve durmaya tahammülü olmayan bir sistemden bahsedilmektedir. Dolayısıyla sistemde düşünülen iyileştirmeler için sistemi durdurmak, bakıma almak gibi bir durum söz konusu değildir. Yapılacak tüm iyileştirmeler sistem çalışırken yapılmak ve bu nedenle de ayrıntılı bir şekilde tasarlanmış olmak zorundadır. ÖSYM, bütün bu ağır sorumluluk gerektiren hizmetleri yerine getirirken, bir taraftan da süreçle-

rini yeniden gözden geçirmek ve hizmet kalitesini artırmakla karşı karşıyadır.

Bu çalışmada, ÖSYM'nin stratejik hedeflerine kısaca değinilmekte ve söz konusu hedeflere yönelik yapılan çalışmalara değinilmektedir. Hedefler üç ana hedef altında toplanmıştır; 1) erişilebilirliği artırmak, 2) şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırmak, 3) izleme ve iyileştirme yapmak. Bu üç ana stratejik hedef altında verilen alt hedefler incelendiğinde bazı alt hedeflerin işin doğası gereği diğer ana hedefleri de ilgilendirdiği görülmektedir.

ERİŞİLEBİLİRLİĞİ ARTIRMAK

Başta üniversite giriş ve kamu personeli seçme amaçlı yapılan sınavlar olmak üzere ÖSYM'nin yapmış olduğu sınavlar, bireylerin hayatlarında oldukça büyük anlam ve öneme sahiptir. ÖSYM tarafından yapılan sınavlara bütün herkesin rahatlıkla erişebilmesi, fırsat eşitliğinin olmazsa olmaz bir ön koşuldur. ÖSYM olarak en büyük hedefimiz, herkes için her yerde olmaktır. Bu çerçevede, ÖSYM'nin sunduğu sınav hizmetlerine erişimi artırmaya yönelik alt hedefler sunulmuştur.

İki Sınav Arasındaki Bekleme Süresini Kısaltmak

Herhangi bir sınav çeşidi için iki sınav arasında bekleme süresi uzadıkça, bir nedenle sınavı kaçıran, sınavda istediği sonucu alamayan veya herhangi bir nedenden ötürü acil olarak ilgili sınav sonucuna ihtiyaç duyan adayların mağduriyetleriyle karşılaşabilmektedir. Ayrıca bu süre uzadıkça sınava atfedilen önem de olağandışı bir şekilde artmaktadır. Bu, hem sınava girecek adaylar hem de sınavı yapan ÖSYM üzerinde baskı oluşmasına neden olmaktadır.

ÖSYM olarak gerçekleştirmek istediğimiz en önemli hedeflerden birisi, her bir sınav çeşidi için iki sınav arasındaki bekleme süresini kısaltmaktır. 2018 yılında ÖSYM, mevcut altyapısı ve sınav takvimi elverdiği ölçüde, söz konusu hedefi doğrultusunda adımlar atmaya başlamıştır. İlk olarak 2017 yılında e-Sınav merkezlerinde sadece İngilizce dilinden sınav yapılırken 2018 yılında İngilizce diline ilaveten ilk kez Arapça, Almanca, Fransızca ve Rusça dillerinden de e-YDS sınavı yapılmıştır. Böylece, söz konusu diller için iki sınav arasındaki süre kısaltılmıştır. 2018 yılında bu dillerden bir kez yapılan e-YDS sınavlarının 2019 yılında iki ve üzerinde yapılması planlanmaktadır. İkinci olarak, ALES sınavı, bugüne kadar ilkbahar ve Sonbahar dönemleri olmak üzere yılda sadece iki kez yapılmaktaydı. 2018 yılında bu sayı, üçe çıkarılmıştır. Böylece ALES puanına ihtiyaç duyan akademik personel veya lisansüstü öğrenci adayları, daha kısa bir süre bekleyerek ALES puanına sahip olacaklardır. Üçüncü olarak, yine ilkbahar ve Sonbahar olmak üzere yılda sadece iki kez yapılan matbu (elektronik ortamda olmayan) YDS sınavı, 2018 yılı itibarıyla artık yılda üç kez yapılacaktır.

Tüm bu adımlar yukarıda değinilen herhangi bir sınav çeşidi için iki sınav arasındaki bekleme süresini kısaltmaya, bir başka deyişle sınavlara erişimi artırmaya ve dolayısıyla her bir sınav üzerindeki baskıyı azaltmaya yönelik stratejik adımlardır. Zaman içerisinde bu adımların ve iyileştirmelerin tüm sınav çeşitlerini kapsamaması hedeflenmektedir.

Sınavlara Güç Yetirebilirliği Artırmak

ÖSYM tarafından yapılan bazı sınavların sadece bazı illerde yapılması, sınav ücretinin ötesinde adaylara ek malî külfet getirmektedir. Bu nedenle, ÖSYM'nin temel hedeflerinden bir tanesi, adayların buldukların tüm illerde sınav hizmetlerini sunabilmektir. Bu çerçevede, sınavların mümkün olduğunca 81 ilde yapılması hedeflenmektedir. Bununla ilgili 2018 yılında iki önemli adım atılmıştır.

Birinci adım, ALES sınavları ile ilgilidir. ALES sınavları yükseköğretimde hem lisansüstü eğitim hem de akademik kadrolara başvuru yapabilmek için en kritik sınavdır. ALES sınavlarında "1.000 altı aday başvurusu için kota" uygulaması; adayların bu sınavlara erişimlerini kolaylaştırabilmek, dolayısıyla yükseköğretime bu bağlamda erişimi desteklemek için 2018 yılında kaldırılmıştır. Bu eski uygulamaya göre, herhangi bir ilde sınava başvuran aday sayısı 1.000'in altında ise o adayların, aday sayısı 1.000'in üzerinde olan komşu illerde sınava girmeleri gerekiyordu. 6 Mayıs 2018 tarihinde yapılan 2018-ALES İlkbahar sınavı 81 ilde yapılmıştır. Böylece, aday sayısı ve kentin büyüklüğü ne olursa olsun, bütün illerdeki adaylar kendi illerinde sınava girebilmişlerdir.

İkinci adım, DGS sınavıyla ilgilidir. DGS sınavı Meslek Yüksekokulu ve açıköğretim ön lisans programlarından mezun olan başarılı öğrencilerin lisans programlarına devam edebilmelerine imkân veren bir sınav olup yılda bir kez yapılmaktadır. Bu nedenle eğitimlerine lisans eğitimi ile devam etmek isteyen başarılı ön lisans mezunları için çok önemli bir sınavdır. DGS'ye başvuran aday sayısı her yıl artmasına rağmen sınav sadece 17 ilde yapılmıştır. 2018 yılında ÖSYM aldığı bir kararla, DGS sınavı için 17 sınav merkezi kısıtlamasını kaldırmıştır. DGS sınavına 2018 yılında 388.215 aday başvurmuştur. 21 Temmuz 2018 tarihinde yapılan DGS, 81 ilde yapılmıştır.

Her iki sınavı da 81 ilde yapma kararı sonucunda sınavlara hem başvuran aday sayısının hem de başvuran adayların sınava katılım oranının arttığı gözlenmiştir. Aynı duyarlılık diğer sınavlar için de gösterilmekte olup, bu yönde çalışmalar devam etmektedir.

Engeli/Sağlık Sorunu veya Özel Durumu Olan Adaylara Yönelik İyileştirmeler Yapmak

Daha önce de değinildiği üzere ÖSYM olarak en büyük hedefimiz herkes için her yerde olmaktır. Bu bağlamda engeli/sağlık sorunu veya özel durumu olan adayların sınavlara erişimlerini kolaylaştırmak ve önündeki engelleri kaldırmak bizim için oldukça önem arz etmektedir. Konuya verdiğimiz önem dolayısıyla, ÖSYM Değerlendirme Raporları serisinden ilk yayımlanan raporlardan birisi, *Engeli/Sağlık Sorunu veya Özel Durumu Olan Adaylara Yapılan Sınav Uygulamaları* başlığıyla 2018 yılında yayımlanmıştır (ÖSYM, 2018c). Engeli/sağlık sorunu veya özel durumu olan adaylar için 2018 yılında yapılan en önemli iyileştirme, bu adaylar için özel olarak hazırlanan kablolulu-kablosuz iletişimi kesilmiş olan jammerli sınav salonu sayısıdır. 2017 yılında bu özellikteki toplam 15 sınav salonu sadece 14 ilde bulunmaktaydı. 2018 yılında bu hizmet toplam 160 sınav salonunda ve tüm 81 ilde verilmeye başlanmıştır. Böylece, engeli

veya özel durumu olan adayların sınava girmek için 14 ilde birisine gitmeleri zorunluluğu ortadan kaldırılmıştır.

E-Sınav Merkezlerini Tüm Bölgelere Yaygınlaştırmak ve E-Sınav Çeşidini Artırmak

ÖSYM son yıllarda bazı merkezlerde e-sınav (elektronik sınav) hizmeti vermeye başlamıştır. Şu an Ankara, İstanbul ve İzmir olmak üzere üç ilde yer alan dört e-sınav merkezinde aynı anda yaklaşık 5.500 aday sınava girebilmektedir. Bu sınav merkezlerinde yılda yaklaşık 25 bin aday sınav hizmeti almaktadır.

ÖSYM'nin e-sınav merkezleri ile ilgili üç hedefi bulunmaktadır. Birincisi, üniversitelerin bölgesel dağılımlarını da göz önünde bulundurarak her bölgede en az bir e-sınav merkezi olacak şekilde merkezlerin sayısını artırmaktır. Bu amaçla yükseköğretim kurumları ile görüşmeler yapılmış ve üniversite kampüslerinde yeni e-sınav merkezleri kurabilmek için girişim başlatılmıştır. İkincisi, bu sınav merkezlerinde yapılan sınav çeşitliliğini artırmaktır. Bu bağlamda 2018 yılında ilk adım atılmış ve bu merkezlerde İngilizce e-YDS sınavına ilaveten ilk kez Almanca, Arapça, Fransızca ve Rusça dillerinden e-YDS sınavları yapılmıştır. Üçüncüsü, yeni e-sınav merkezleri sayesinde, ilgili bölgede yaşayan akademisyen ve uzmanların ham soru hazırlanmasında katkılarını sürekli olarak almaktır.

Aday ve Sınav Görevlileri İşlemleri İçin Mobil Uygulama Hizmeti Sunmak

ÖSYM her yıl yaklaşık on milyon adaya sınav hizmeti vermesine ve bu sınavlarda bir milyonun üzerinde sınav görevlisi görevlendirilmesine rağmen aday ve sınav görevlisi işlemleri için henüz mobil uygulama hizmeti sunmamaktadır. Gelişen teknoloji göz önüne alındığında bunun büyük bir eksiklik olduğu göz önüne alınarak 2018 yılında aday ve sınav görevlisi işlemlerini yapmaya imkân verecek mobil uygulama projesi başlatılmış olup 2018 yılı içerisinde faaliyete geçirilmesi planlanmaktadır.

Sınav Binalarına Erişimi Kolaylaştırmak

ÖSYM, hem adayların hem de sınav görevlilerinin sınav binalarına erişimlerini kolaylaştırmak için 2018 yılında yeni bir uygulamayı hizmete sunmuştur. Sınavlara giren adaylar, artık Sınav Giriş Belgeleri üzerinde yerleştirilen 'QR Kod' "Quick Response Code" sayesinde sınava girecekleri oturma ait binanın konumunu kolaylıkla ve en doğru bir şekilde öğrenebilmektedirler. Sınava girilecek bina konum bilgilerinin gömülü olduğu QR Kod, adayların sınav yerlerini bulmalarına yardımcı olmaktadır. Adaylar, uygulama sayesinde, sınavlara girecekleri binalara ulaşım yollarını ve sürelerini kolaylıkla görebilmektedirler. Sınav görevlileri de görevli belgelerindeki QR Kodu ile görevli oldukları sınav binalarına ait ulaşım yollarını ve sürelerini görebilmektedirler.

Sınav Konforunu Artırmak

ÖSYM sınavlarında yükseköğretim kurumlarının ve Millî Eğitim Bakanlığına ait okul binalarını kullanmaktadır. ÖSYM'nin yaptığı sınavlara lise son sınıf öğrencilerinden akademisyenlere kadar çok farklı yaş grubunda adaylar girmektedir. Herhangi bir sınav için sınav binası atamasında öncelik üniversite binalarına verilmekte, sonra sınava giren aday sayısına bağlı olarak lise

binaları, ortaokul veya ilköğretim binalarına atama yapılabilir. 2018 yılından itibaren sınav aday sayısı ölçeği dikkate alınarak sınav binaları seçiminde mümkün olduğu kadar sınav binalarının erişim kolaylığı, engeli olan adaylar için sunduğu imkânlar, otopark imkânı, sınav salonlarının sınav konforuna uygunluğu gibi kriterler göz önünde bulundurularak atamalar yapılmaya başlanmıştır. 2018 yılı sonuna kadar tüm sınav binalarının bu kriterler çerçevesinde puanlamasının yapılması ve sınav binalarının seçiminin bu puanlama çerçevesinde yapılması hedeflenmektedir.

ŞEFFAFLIĞI ve HESAP VEREBİLİRLİĞİ ARTIRMAK

Milyonlarca adayın hayatını doğrudan belirleyen sınavları yapan ÖSYM gibi bir kurumun bütün eylemlerinden dolayı topluma hesap verebilmesi ve olabildiğince şeffaf bir şekilde çalışması, özerk bir kamu kurumu olmasının bir gerekliliğidir. Bir başka ifadeyle, ÖSYM'ye yasal olarak verilen özerkliğin sorumluluk çerçevesinde kullanıldığının toplumla paylaşılması gerektiğine inanıyoruz. Bu kısımda; sınavlar ve süreçlerle ilgili şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırmaya yönelik hedefler ele alınmaktadır.

Bilgi Güvenliğini Artırmak

ÖSYM bilgi güvenliğine yönelik uluslararası bir standart olan ve bilgi varlıklarının gizliliğini, bütünlüğünü ve erişilebilirliğini güvence altına almak için oluşturulmuş ISO 27001 Bilgi Güvenliği Yönetimi Sistemi'ne başvuru için süreci 2018 yılının ilk aylarında başlatmış, donanımsal ve altyapıya yönelik yüksek güvenlikli yatırımlar dâhil tüm hazırlıklarını tamamlamıştır. Bu sertifikasyon sürecinde bilgi varlıklarının bütünlük ve doğruluğu garanti altına alınacak, bunlara yönelik olası tehlikeler/tehditler analiz edilecek, risk değerlendirmesi yapılarak uygulanacak kontroller ve riskleri minimize edecek faaliyetler belirlenip sürekli güncel tutulacaktır. Böylece ÖSYM'nin bilgi varlıklarının gizlilik, bütünlük ve erişilebilirlik bakımından korunması, sürekliliği ve sistematikliği sağlanmış olacaktır.

Soru Bankasındaki Soru Sayısını ve Soru Hazırlayan Uzmanların Çeşitliliğini Artırmak

ÖSYM her yıl yapmış olduğu sınavlarda yaklaşık sekiz bin soru kullanmaktadır. ÖSYM yaptığı tüm sınav çeşitleri için soru bankasını sürekli güçlendirmektedir. Soru sayısı bakımından soru bankasının güçlü olması yukarıda değinilen her bir sınav çeşidi için yıl içerisindeki sınav sayısını artırabilme hedefine ulaşabilme açısından da gereklidir. ÖSYM soru bankasını güçlendirmek için Ankara soru hazırlama merkezini kullandığı gibi özellikle 2018 yılından itibaren Ankara, İstanbul ve İzmir e-sınav merkezlerinde de ham soru hazırlama çalıştaylarına ağırlık vermeye başlamıştır. Yukarıda işaret edildiği gibi, ÖSYM 2018 yılından itibaren her bölgede en az bir e-sınav merkezi olacak şekilde yeni e-sınav merkezlerini hizmete almayı planlamaktadır. Böylece bir taraftan e-sınav aday kapasitesi artacak, diğer taraftan bu e-sınav merkezlerine yakın yükseköğretim kurumlarındaki akademisyen ve uzmanların soru hazırlanmasına katkılarını almak için soru hazırlama çalıştayları da daha kolay organize edilebilecektir. Sonuç olarak akademisyenler ve uzmanlar soru hazırlamak için Ankara'ya gelmek zorunda kalmayacak, kendi illerindeki veya bölgelerindeki e-sınav merkezlerinde katkılarını

rahatlıkla sunabileceklerdir. Bu, dolaylı olarak ham soru hazırlama maliyetini de düşürecektir. Soru sayısının fazlalığı ve kalitesi kadar soruları hazırlayan akademisyen ve uzmanların çeşitliliği de soruların güvenliği açısından çok önemli bir faktördür. Bu, ÖSYM olarak üzerinde durduğumuz en önemli konulardan birisini oluşturmaktadır.

Kullanılmış Sınav Sorularını Yayımlamak

ÖSYM yapmış olduğu sınavlarda sorduğu soruları bir şekilde tekrar kullanabilmek için soruları başlangıçta kamuoyu ile paylaşmama politikasını uygulamıştır. Ancak adaylar tarafından başlatılan hukuki süreçler soruların kamuoyu ile paylaşılması yönünde neticelenince ÖSYM farklı yöntemler geliştirmiş ve nihayetinde yapılan sınavlarda sorulan soruların %10'unu kamuoyu ile paylaşma, ancak tamamını da Aday İşlem Sistemi (AİS) üzerinden adaylara açmayı tercih etmiştir. Üniversiteye giriş sınavlarında bir istisna uygulanmış ve soruların tamamı web üzerinden yayımlanmıştır. Sonuç olarak her bir sınav çeşidi için sınava giren adaylar, sınavdan sonra AİS üzerinden soruların tamamını görebilmektedir. Bu süreçleri Mayıs 2018 tarihinde yeniden değerlendiren ÖSYM; 2017 ve öncesi ÖSYS, KPSS, DGS, ALES, KPDS, ÜDS, YDS, TUS ve DUS sınavlarının sorularının tamamını ve cevap anahtarlarını web üzerinden kamuoyunun erişimine açmıştır. Erişime açılan bu sorular, iki ay gibi bir sürede 8 milyonun üzerinde ziyaretçi tarafından görüntülenmiştir.

Geçmiş Sınav Sonuçlarının Tamamını İnternet Ortamında Erişime Açmak

Uzun yıllardır adaylar sınav sonuçlarına İnternet ortamında kolaylıkla erişebilmektedir. Adaylar, 2003 ve sonraki yıllara ait sınav sonuçlarına İnternet ortamında erişebilmektedir. Ancak, adayın girmiş olduğu sınav 2003 tarihinden önce ise aday ÖSYM'ye başvurarak ve belirli bir ücret ödeyerek ilgili sınav sonucunu elde edebilmekteydi. ÖSYM ilk olarak Şubat 2018'de bu ücreti kaldırmıştır. Böylece, adayların 2003 tarihinden önceki sınav sonuçlarını ücretsiz olarak elde edebilmelerini sağlamıştır. Şu anda da 2003 ve öncesine ait tüm sınav sonuçlarının İnternet ortamına aktarılması ile ilgili hazırlıklarını yapmaktadır.

Sınav Değerlendirme Raporları Yayımlamak

ÖSYM yıllık sınav takvimindeki sınavları bir taraftan yapmaya devam ederken, topluma hesap verebilirliğin önemli bir parçası olarak gördüğü sınav değerlendirme raporlarını da yayımlamaya 2018 yılında karar vermiştir. Değerlendirme raporlarıyla ilgili ayrı bir birim kurmuş ve yapmış olduğu sınavlarla ilgili analizler yapıp değerlendirme raporları yayımlamaya başlamıştır. Şu ana kadar değerlendirme raporları serisi kapsamında yedi rapor yayımlanmıştır: 2017-ALES Sonbahar (ÖSYM, 2018a), 2017-DGS (ÖSYM, 2018b), Engeli/Sağlık Sorunu veya Özel Durumu Olan Adaylara Yapılan Sınav Uygulamaları (ÖSYM, 2018c), 2018-MSÜ (ÖSYM, 2018d), 2017-TUS İlkbahar (ÖSYM, 2018e), 2017 e-YDS İngilizce (ÖSYM, 2018f) ve 2017-TUS Sonbahar (ÖSYM, 2018g). Bu ve benzeri raporların düzenli olarak yayımlanması hedeflenmektedir. Bu analiz ve değerlendirmeler, sınavlara yönelik kanıt temelli iyileştirmelerin yapılmasına imkân verdiği gibi sınavları isteyen kurum, kuruluş ve politika yapıcılar için de yol gösterici olmaktadır. Özellikle yükseköğretim kurumları

öğrencilerinin ve mezunlarının bu sınavlardaki performanslarını diğer yükseköğretim kurumlarınınki ile karşılaştırabilme ve böylece eğitimle ilgili süreçlerini de raporlardaki bulgular ışığında iyileştirme imkânı elde etmektedir.

Sınav Verilerini Araştırmalar İçin Paylaşmak

ÖSYM kendi değerlendirme raporlarını yayımlamaya devam ederken veri paylaşımı ile ilgili önemli bir adım daha atmış ve 2018 yılında aldığı bir kararla, yükseköğretim kurumlarındaki yüksek lisans ve doktora tezleri ile kamu kurumlarındaki uzmanlık tezleri için verilerin paylaşımını esas almıştır. Ayrıca, tezler dışındaki diğer akademik çalışmalar için de verilerin paylaşılmasına karar verilmiştir. Veri paylaşımına yönelik usul ve esaslar, ÖSYM Yönetim Kurulu tarafından belirlenmiş ve kamuoyu ile paylaşılmıştır. Bu adım, Türkiye'deki akademik bilgi üretiminde başta üniversite giriş sınavı olmak üzere ulusal sınav verilerinin daha çok kullanılmasını sağlayacaktır. Böylece, araştırmacılar; OECD tarafından yapılan PISA veya Uluslararası Değerlendirme Kuruluşu tarafından yapılan TIMSS gibi uluslararası değerlendirme verilerini ulusal sınav verileriyle karşılaştırma imkânına da kavuşmuş olacaklardır. Ulusal ve uluslararası verilerin birlikte kullanılması, Türkiye'deki eğitim sisteminin mevcut durumu hakkında daha gerçekçi projeksiyonlar yapabileme imkânı da verecektir.

İZLEME ve İYİLEŞTİRME YAPMAK

ÖSYM'nin mevcut iş ve süreçlerinin iyileştirilebilmesi için, mevcut durumun sürekli bir şekilde izlenmesi oldukça kritiktir. Bu kısımda ÖSYM'nin fonksiyonları ile ilgili süreçleri izleme ve elde edilen bulgularla süreçleri iyileştirmeyi sürekli kılmaya yönelik alt hedefler ele alınmaktadır.

Değerlendirme Raporları Sonuçlarına Göre İyileştirmeler Yapmak

Daha önce değinildiği üzere, ÖSYM kamuoyuna hesap verebilirliği sağlamak adına sınavlara ilişkin değerlendirme raporları yayımlamaktadır. Raporlarda elde edilen bulgular ışığında sınavlarla ilgili iyileştirici bazı düzenlemelerin kısa sürede yapılmış olması değerlendirme raporlarının ne kadar önemli bir boşluğu doldurduğunu göstermektedir. Örneğin, 2017-DGS raporu elde edilen bulgular ışığında iki önemli öneri sunulmuştur (ÖSYM, 2018b). DGS'de sayısal testte 60 ve sözel testte 60 olmak üzere adaylara toplam 120 soru sorulmakta ve 140 dakika cevaplama süresi verilmektedir. Testlerde işaretleme yapmayan aday sayılarının yüksek oranda olması nedeniyle söz konusu raporda sınav süresinin 140 dakika yerine 180 dakika yapılması önerilmiştir. Ayrıca, raporda adayların sayısal ve sözel testlerde negatif ve sıfır ham puanlarda yoğunlaştıkları göz önüne alınarak DGS ile lisans programlarına yerleşmek üzere adayların puanlarının hesaplanabilmesi için her iki testten en az 0,5 ham puan alma koşulunun getirilmesi önerilmiştir. Raporda yer alan her iki öneri de YÖK tarafından dikkate alınarak 2018-DGS sınavında adaylara 150 dakika cevaplama süresi verilmiş ve adayların yerleşme puanlarının hesaplanabilmesi için her iki testten en az 0,5 ham puan alma koşulu getirilmiştir. Değerlendirme raporları yayımlamaya devam ettikçe diğer sınavlarda da yapılacak iyileştirmeler süreklilik kazanacaktır.

İhbar Değerlendirmek, Olağandışı Araştırmak, Biyometrik Analiz Yapmak

ÖSYM, geçmişte yaşanan sıkıntıları tespit edip bunlardan yola çıkarak süreçlerini sürekli gözden geçirmekte ve güvenlik önlemlerini artırmaktadır. Burada üç farklı durumla karşı karşıya kalınmaktadır: toplu veya örgütsel kopya girişi; küçük bir grup olarak veya bireysel kopya girişi; sınava girmesi gereken aday yerine başka birisini sınava sokma girişi. ÖSYM'deki mevcut İhbar Değerlendirme Birimi 2017 yılının sonuna kadar bu bağlamda incelemeler yapmaktaydı. İhbar Değerlendirme Birimi, mevcut ve geçmiş sınavlarda kopya girişimleri ve alınan sınav sonuçlarındaki olağandışıyla ilgili yapılan ihbarları değerlendirmektedir. Diğer taraftan İhbar Değerlendirme Birimine zaman zaman bazı adayların geçmiş sınav sonuçlarının şüpheli olduğu ile ilgili ihbarlar da gelmektedir. Tüm değerlendirme sürecinin karmaşıklığını göz önüne alındığında bu birimin tek başına yetersiz kaldığı görülmüştür. Bundan dolayı, 2017 yılı sonu itibarıyla ÖSYM'de Sınav Sonuçlarını İzleme ve Değerlendirme Birimi kurulmuştur. İhbar Değerlendirme Birimi bu birimin altına alınmış, ayrıca iki yeni birim daha kurulmuştur: Olağandışılık Araştırma Birimi ve Biyometrik Analiz Birimi. Olağandışılık Araştırma Birimi, gerekli altyapı ve yeni yazılımlarla güçlendirilmiştir. Olağandışılık Araştırma Birimi, bir sınavı tüm boyutlarıyla analiz etmekte, il ve sınav binası bazında derinlemesine incelemeler yapabilmekte ve o sınava ait olağandışı bulguları tespit edebilmekte, olası kopya çekenler ve olası kopya kaynakları hakkında sonuçlar üretebilmektedir. Biyometrik analiz birimi ise özellikle başkası yerine sınava giren ve "joker" aday olarak tanımlanan kişilerin tespit edilmesi için aktif olarak çalışmaktadır. Joker aday tespiti yapıldığında adayın sınavı geçersiz sayılmakta, aday o sınav sonucu ile kazandığı tüm hakları kaybetmekte, ÖSYM'nin yapacağı tüm sınavlara ve yerleştirmelere iki yıl süreyle başvuramamakta, ayrıca hem aday hem de joker aday hakkında suç duyurusunda bulunulmaktadır.

Adayların ve Sınav Görevlilerinin Sınav Binalarına Giriş Koşullarına İlişkin Yönetmelik'te biyometrik kimlik doğrulaması yapılabilmesi için değişiklik yapılmış ve bu değişiklik 18 Nisan 2018 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Yönetmelikle birlikte, sınava giren adaylar ve sınav görevlileri için biyometrik kimlik doğrulaması yapılabilecek ve böylece başkasının yerine sınava girme veya görev alma durumları önenebilecektir.

Yerleştirme Yükünü Azaltmak

ÖSYM, hem sınav yapmakta hem de sınav sonuçlarına göre seçme ve yerleştirme işlemi yapmaktadır. Dünyadaki benzer sınav merkezlerine bakıldığında bu merkezlerin ağırlıklı olarak sadece sınav yaptıkları, ancak yerleştirmeyi sınavı talep eden ilgili kurumların yaptığı görülmektedir. ÖSYM'nin de uzun vadede uluslararası bu eğilimle örtüşecek şekilde işlemlerini yeniden düzenlemesi gerekmektedir. Bundan dolayı, ÖSYM'nin stratejik önceliklerinden birisi, sınav çeşitliliğini azaltmak ve her sınav çeşidi için yıl içerisindeki sınav sayısını mümkün olduğu kadar artırmaktır. Bunun ilk adımı ÖSYM'nin sağlık bilimleri ile ilgili sınavların (TUS, DUS, EUS, YDUS) yerleştirmesinde atılabilir. Örneğin TUS ve DUS sınavlarının yıl içerisindeki sayısı artırılabilir, ancak yerleştirmenin ÖSYM tarafından değil, ilgili kurumlar

tarafından yapılması sağlanabilir. Örneğin, üniversitelerin diğer fakültelerine araştırma görevlisi alınırken nasıl ALES ve diploma notu dikkate alınıyorsa, sağlık bilimleri alanında da TUS ve DUS sınav sonuçları ALES gibi işlev görebilir. İlgili fakülteler kadro ilanına çıkar, TUS veya DUS sınav başarı notu olan adaylar başvurur, belirlenecek bir oranla (örneğin TUS'un %70'i ve diploma notunun %30'u şeklinde) yerleştirme yapılabilir. Bu yaklaşımda, yerleştirme puanının hesaplanmasında lisans eğitiminin de katkısı olacağı için adayların lisans eğitimine attıkları değer de artmış olur. ÖSYM ise, yerleştirme işlemleri yerine sınavları yılda birden çok yapmaya odaklanabilir. ÖSYM açısından süreç yerleştirmeden ziyade sadece sınava odaklandığında, e-sınav merkezlerinin kapasitesi de artık sorun olmayacağı için sınav sayısının artırılmasında elektronik sınav seçenekleri de aktif bir şekilde kullanılabilir.

Memnuniyeti Artırmak

ÖSYM, verdiği hizmetten yararlanan paydaşlardan aldığı geri beslemelerle hizmet kalitesini sürekli artırmayı hedeflemektedir. Bu amaçla ÖSYM 2018 yılından itibaren adaylara, sınav görevlilerine ve tüm il ve ilçelerde bulunan sınav koordinatörlerine yönelik memnuniyet anketlerini her ay düzenli olarak yapmaya ve sonuçlarını kamuoyu ile paylaşmaya başlamıştır. ÖSYM'nin bu çerçevede ilk kullandığı alan ÖSYM Çağrı Merkezi olmuştur. Çağrı Merkezi, 2018 yılının ilk altı ayında toplam 519.563 çağrıyı yanıtlamıştır. ÖSYM, Çağrı Merkezini arayanlardan örneklem seçerek memnuniyet anketini her ay düzenli olarak yapmakta; memnuniyet anketinde Çağrı Merkezi temsilcisinin yaklaşım ve tutumu, temsilcinin problem çözme becerisi, çağrı merkezine ulaşabilme kolaylığı ve hizmet kalitesi araştırılmaktadır. ÖSYM, adayların aldıkları hizmet ve iyileştirilecek alanlarla ilgili saha taramaları yaptırmaya başlamış olup 2018 yılının son altı ayında özellikle her bir sınav çeşidi için saha taramaları yapmayı ve bunu düzenli bir şekilde tekrarlamayı hedeflemektedir. Böylece ÖSYM, paydaşlardan ve sahadan sağlanacak bilgileri kullanarak sınavlarla ilgili sürekli iyileştirme yapmayı amaçlamaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmada 44 yıldır ulusal çapta merkezî sınav tecrübesi olan ÖSYM'nin karşı karşıya kaldığı durum ve mevcut stratejik hedefleri sunulmuştur. Yukarıda da kısaca işaret edildiği üzere, dünyada çoğu sınav merkezi sadece belirli alanlarda sınav yapmakta, yerleştirme işlemi sınavı talep eden ilgili kuruluşlar tarafından yapılmaktadır. ÖSYM ise hem çok farklı alanlarda sınavlar yapmakta hem de seçme ve yerleştirme işlemlerini

yürütmektedir. Her yıl milyonlarca adayın ÖSYM sınavları sonucuna göre hayatlarının seyrinin değiştiği dikkate alındığında, ÖSYM'nin iş ve işlemlerinin aksamamasının önemi daha açık görülebilir. Bu kadar kritik iş ve işlemlerin iyileştirilerek sürdürülebilmesi için, burada genişçe ele alınan erişilebilirliği artırmak, şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırmak, izleme ve iyileştirme yapmak şeklindeki üç stratejik ana hedefin gerçekleştirilmesi oldukça önemlidir. Bu stratejik hedefler gerçekleştirildikçe, ÖSYM'nin aslı görevi olan adil, geçerli ve güvenilir sınav yapma fonksiyonları daha da iyileşecektir.

KAYNAKLAR

- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). (2018a). *2017 ALES Sonbahar değerlendirme raporu* (Değerlendirme Raporları Serisi No. 1). Ankara: Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi. Retrieved from https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2018/GENEL/ALESraporu_13022018.pdf
- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). (2018b). *2017 DGS Değerlendirme Raporu* (Değerlendirme Raporları Serisi No. 2). Ankara: Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi. Retrieved from <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2018/GENEL/DGSRaporu26032018.pdf>
- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). (2018c). *Engeli/ sağlık sorunu veya özel durumu olan adaylara yapılan sınav uygulamaları* (Değerlendirme Raporları Serisi No. 3). Ankara: Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi. Retrieved from <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2018/GENEL/Engeliadayraporu09042018.pdf>
- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). (2018d). *2018 MSÜ değerlendirme raporu* (Değerlendirme Raporları Serisi No. 4). Ankara: Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi. Retrieved from <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2018/GENEL/Msuyayin19042018.pdf>
- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). (2018e). *2017 TUS İlkbahar değerlendirme raporu* (Değerlendirme Raporları Serisi No. 5). Ankara: Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi. Retrieved from <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2018/GENEL/tusdegerlendirmeraporweb08052018.pdf>
- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). (2018f). *2017 e-YDS İngilizce değerlendirme raporu* (Değerlendirme Raporları Serisi No. 6). Ankara: Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi. Retrieved from <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2018/GENEL/e-YDSraporu22052018.pdf>
- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). (2018g). *2017 TUS Sonbahar değerlendirme raporu* (Değerlendirme Raporları Serisi No. 7). Ankara: Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi. Retrieved from <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2018/GENEL/TUSonbhrDegRaporweb06062018.pdf>